

ALL — ACCREDITATION OF LIFELONG LEARNING

Evrópuverkefni um vottun fræðsluaðila utan hins formlega skólakerfis

Undanfarin tvö ár hefur Mennt – samstarfsvettvangur atvinnulífs og skóla stýrt tilraunaverkefni um þróun gæðavottunarkerfis fyrir fræðsluaðila utan hins formlega skólakerfis. Verkefninu, sem var styrkt af Leonardo da Vinci starfsmenntaáætluninni, lauk formlega í október 2005 og var unnið í samstarfi við Enskuskólann á Íslandi, Voksenoplæringsforbundet í Noregi, Open College Network of West and North Yorkshire í Bretlandi, Lava Legato í Hollandi og Studio e Progetto 2 á Sardiníu.

Arnbjörn Ólfasson

INNGANGUR

Evrópska skólakerfið hefur þurft að aðlagast hratt nýjum aðstæðum á síðustu áratugum til að halda í við auknar kröfur atvinnulífsins og vinnumarkaðarins um færni og þekkingu starfsfólks. Á sama tíma hefur almenningur orðið meðvitaðri um mikilvægi þess að viðhalda kunnáttu sinni, meðal annars til þess að tryggja stöðu sína á síbreytilegum atvinnumarkaði, auk þess sem fyrirtæki leggja meiri metnað í að sinna símenntunarþörf starfsmanna nú en áður. Afleiðingar þessara breytinga hafa meðal annars lýst sér í aukinni vitund um vægi símenntunar og óformlegs náms og hlutverki þess í menntun og fræðslu almennings. Þessi hraða þróun á vinnumarkaði og í skólamálu í Evrópu hefur leitt af sér gífurlega aukningu á framboði fullorðinsfræðslu og símenntunar þar sem sífellt fleira fólk leitar sér menntunar hjá einstaklingum, samtökum og fyrirtækjum sem bjóða upp á fræðslu, óháð hinu formlega skólakerfi.

Þessar áherslubreytingar hafa kallað á auknið gegnsæi og viðurkenningu á gæðum símenntunar. Þessi þörf birtist ekki einungis hjá hagsmunaaðilum og stefnumótendum, heldur einnig í áherslum og stefnu Evrópusambandsins í símenntun, greiningum CEDEFOP (Miðstöðvar Evrópusambandsins um þróun starfsmenntunar), greinargerðum framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins um vægi, gæði og aðgengi að símenntun, Kaupmannahafnaryfirlýsingu og Lissabon markmiðunum. Með verkefninu var reynt

að mæta þessari þörf með því að hanna vottunarkerfi, byggt á viðurkenndum gæðaviðmiðum sem nær til allra sviða óformlegs náms.

MARKMIÐ

Undirbúningur og umræða um hvernig tryggja megi sýnileika og gæði óformlegs náms hefur átt sér stað í fleiri ár hjá Mennt. Meðal annars var stofnaður vinnuhópur hagsmunaaðila um vottunarkerfi árið 2001 og í honum sátu meðal annars fulltrúar frá Kvasi, ASÍ, menntamálaráðuneytinu og Félagi fræðslustjóra. Sú undirbúningsvinna sem fór fram var síðan notuð til hliðsjónar við umsókn Menntar fyrir Leonardó tilraunaverkefnið.

Ástæðan fyrir stofnun vinnuhópsins var að í allri þeirri umræðu sem hafði verið um vottun óformlegs náms hafði athyglin að mestu beinst að vottun á raunfærni einstaklingsins en ekki að gæðavottun fræðsluáðilans sjálfs. Spurningin sem vaknar þá er hvort ekki þurfi að vera til hliðstætt kerfi til þess að fylgjast með og votta þá fræðsluáðila sem bjóða upp á símenntun og fullorðinsfræðslu við það kerfi sem notað er til þess að votta færni og kunnáttu einstaklingsins. Niðurstaða vinnuhópsins var að innleiða þyrfti vottunarkerfi til þess að mæta sýnilegri þörf á viðurkenndum gæðastaðli fyrir fræðsluáðila í símenntun og fullorðinsfræðslu á Íslandi.

Fá vottunarferli eru til sem höfða sérstaklega til minni fræðsluáðila utan formlega skólakerfisins og enn færri byggjast á vottun sem er sambærileg og samhæfð milli landa í Evrópu. Markmið Leonardó verkefnisins var því að hanna ítarlegt og notendavænt vottunarkerfi með það fyrir

augum að auka sýnileika og gæði fræðslu og þjálfunar í Evrópu. Slíkt kerfi myndi gagnast öllum þeim sem skipuleggja, meta og nýta sér símenntun og fullorðinsfræðslu, þar á meðal námsmönnum, atvinnulífínu og fræðsluaðilunum sjálfum. Til lengri tíma litið mætti jafnvel hugsa sér að innleiðing vottunarkerfis í óformlegri fræðslu gæti haft áhrif í formlega skólakerfinu, sérstaklega hvað varðar mat og viðurkenningu á óformlegu námi og þjálfun.

VOTTUNARKERFIÐ ALL

Lykilatriði var að hafa vottunarferlið einfalt í sniðum þannig að það höfðaði jafnt til smærri sem stærri fræðsluaðila. Ætlunin er að verkefnið leiði af sér heilsteyp, gegnsætt og notendavænt ferli.

Þarfagreining

Á fyrstu stigum verkefnisins var farið í viðamikla þarfagreiningu á kröfum hagsmunaaðila til vottunarkerfis í samstarfslöndunum. Niðurstöður þarfagreiningarinnar gáfu til kynna að það væri lítilt eða enginn munur á þörfum og óskum fræðsluaðila, námsmanna og aðila atvinnulífsins. Samkvæmt þeim þyrfti vottunarkerfið að byggjast á þremur grundvallargæðabáttum:

- Fræðsluaðili þarf að vera meðvitaður um uppeldisfræðilegan þátt fræðslunnar, kennarar og starfslíð þurfa að vera færir um að sinna starfi sínu, fræðslan þarf að vera í samræmi við getu námsmannsins, innihald og markmið námskeiða eiga að vera ljós og námsefni þarf að vera vel skilgreint og í samræmi við innihald og markmið námskeiða.
- Fræðsluaðili þarf að ráða yfir matsferli sem er í samræmi við námskeiðið og með því á að svara þörfum og óskum nemenda eða vinnuveitenda þannig að námskeiðið eða fræðslan hafi hámarksáhrif og -notagildi fyrir námsmanninn.
- Fræðsluaðili þarf að hafa nauðsynlegan búnað sem hæfir þeirri fræðslu sem hann býður upp á, búnaðurinn á að

hæfa kröfum námsmanna, fræðslan þarf að fara fram í viðeigandi umhverfi og námsmenn þurfa að geta nálgast viðeigandi ráðgjöf og upplýsingar.

Handbók fyrir fræðsluaðila

Út frá niðurstöðum þarfagreiningarinnar var samin handbók og teknar saman upplýsingar fyrir fræðsluaðila um umsókn og ferli gæðavottunarinnar. Handbókin inniheldur nákvæma lýsingu á þeim gæðaviðmiðum sem nota á við vottunina og þeim upplýsingum og gögnum sem fylgja þurfa og styðja umsókn fræðsluaðila.

Vottunin byggist á tveimur grundvallaraðferðum, annars vegar sjálfsmati og hins vegar gæðastjórnun. Fyrsta skrefið í vottunarferlinu byggist á sjálfsmati fræðsluaðilans og þar er ætlast til að hann gefi skýra mynd af fyrirtæki sínu eða stofnun og taki saman verklagsreglur, ferli og starfsvenjur innan fyrirtækisins eða stofnunarinnar. Upplýsingarnar eru síðan metnar af matsmönnum sem athuga hvornig fræðsluaðilinn geti sem best aukið gegnsæi námsframboðsins og gæði námsins.

Vottunarkerfinu er ekki ætlað að sníða fræðsluaðilum þröngan stakk með ítarlegum og ósveigjanlegum viðmiðum, enda gæti slíkt kerfi aldrei þjónað jafnt stórum sem smáum fræðsluaðilum. Vottunin er í staðinn byggð á gæðastjórnunarkerfi sem hvetur fræðsluaðila til að taka saman þau ferli sem notuð eru til að styrkja markmið, stefnu, umhverfi og inntak fræðslunnar. Meðal þess sem stefnt er að með gæðastjórnunarkerfinu er að kynna og fastsetja aðferðir til samfelldra gæðamælinga sem byggjast á að afla upplýsinga og halda þeim við, á frammistöðumati og aðferðum til að endurmeta og styrkja stjórnunarhætti, verklagsreglur og innra skipulag.

Sjálfsmat

Út frá þarfagreiningunni voru unnin lykilgæðaviðmið sem skiptast í fjögur megináherslusvið en hverju sviði er ætlað að meta árangur og skilvirkni mismunandi þátta í skipulagningu og inntaki fræðslunnar. Fyrri hluti sjálfsmatsins er spurningalisti sem samanstendur af um

Það bil 40 spurningum sem byggðar eru út frá þessum fjórum áherslusviðum:

- Stjórnun og skipulag. Þar eru skilgreind þau viðmið sem snúa að innri skipulagningu, þar með talið skipulagsgreiningu, stjórnunarferli, meðferð gagna og uppbyggingu kennslunnar.
- Þarfir námsmanna og inntak fræðslu. Þar eru skilgreind þau viðmið sem snúa að námsmanninum, þar með talið að námsumhverfi, skipulagningu fræðslu, innihaldi námskeiða og þörfum námsmanna.
- Mat á árangri. Þar eru skilgreind þau viðmið sem snúa að innra matsferli fræðsluáðilans, þar með talið að mati á árangri námsmannsins og mati á námskeiðum.
- Þekkingarfyrirtækið. Þar eru skilgreind þau viðmið sem snúa að innra gæðaeftirliti fræðsluáðilanna og sjálfsmati.

Question 2.2.3: "Attach a sample document of learning agreement between the organisation and the learner."

2.3 Staffing Requirements
Appropriately qualified personnel are involved in planning and facilitating each course and/or learning programme.

Criteria
The organisation:

2.3.1 Ensures that staff involved in course planning and instruction are qualified by virtue of their education, training and/or experience

Question 2.3.1: "Describe the process used to ensure that staff is qualified and competent in the subject matter and skilled in appropriate instructional methods"

2.3.2 Ensures that staff are supported to achieve relevant and appropriate professional training and relevant up-dating

Question 2.3.2: "Describe the procedure for ensuring staff orientation and support"

2.3.3 Ensures that staff are engaged in the self-assessment process and provide information and feedback to the organisation

Question 2.3.3: "Describe the procedure used to engage staff in the self-assessment process and how it is used by the organisation"

2.3.4 Ensures that staff effectively meet agreed learning outcomes

Question 2.3.4: "Describe the procedure of ensuring that staff meet agreed learning outcomes"

2.4 Course content and delivery methods
Content and delivery methods are appropriate for the learning outcomes of each course.

Criteria
The organisation:

2.4.1 Ensures that course content is designed around identified needs and objectives to ensure that learning outcomes are met

Question 2.4.1: "Provide documentation that shows how course content is based on identified needs"

Mynd 1: Sýnishorn úr spurningalista fyrir fræðsluáðila. Athugið að um vinnuskjal er að ræða en endanlegt útlit og innihald spurningalistans er í vinnslu.

Seinni hluti sjálfsmatsins byggir á mati fræðsluáðilans á eigin frammistöðu út frá einfaldri stigagjöf, til þess að athuga hvort hann uppfylli lágmarksskilyrði fyrir gæðavottun og hvar úrbóta er helst þörf.

2.3.4 Where does your description of your "the procedure of ensuring that staff meets agreed learning outcomes" fit in?

Level	Description
☐ N/A	Not applicable
☐ 1	No procedure
☐ 2	Staff is responsible
☐ 3	Staff is responsible, occasional oral information
☐ 4	Occasional meetings, oral information
☐ 5	Regular meetings, oral information
☐ 6	Regular meetings, regular written orientation

2.4.2 Where does your description of how "the organisation ensures different learning styles in order to meet learner needs" fit in?

Level	Description
☐ N/A	Not applicable
☐ 1	No procedure
☐ 2	Teachers responsibility, no equipment
☐ 3	Teachers responsibility, some equipment, some support from administration
☐ 4	Organisation has responsibility, teacher implement. Some equipment
☐ 5	Organisation has responsibility, organisation and teacher implement. Somewhat more equipment
☐ 6	Organisation has responsibility, organisation implement. All necessary equipment and tools, Support and guidance for teachers

2.4.3 Where does your description of the "feedback process between staff and learners and how it is used to adapt the course" fit in?

Level	Description
☐ N/A	Not applicable
☐ 1	No system for feedback during a course
☐ 2	Feedback at end of course
☐ 3	Non formal feedback once or twice during a course, changes and adaptations are teachers responsibility and not reported to administration
☐ 4	Non formal feedback 3 times or more during a course, changes and adaptations are teachers responsibility and not reported
☐ 5	Fixed time for feedback multiple times during a course, changes and adaptations are not documented
☐ 6	Fixed time for feedback multiple times during a course, changes and adaptations are documented in written form to administration

Mynd 2: Sýnishorn úr sjálfsmatseyðublöðum fyrir fræðsluáðila. Athugið að um vinnuskjal er að ræða en endanlegt útlit og innihald sjálfsmatsins er í vinnslu.

Handbók fyrir matsaðila

Þar sem eitt meginmarkmið vottunarkerfisins ALL er að það sé sveigjanlegt getur aldrei verið um staðlaða og fastskorðaða einkunnagjöf að ræða heldur veltur vottunin endanlega á yfirferð matsaðilans á þeim umsóknargögnum sem fræðsluáðilinn hefur sent frá sér. Í handbókinni eru teknar saman verklagsreglur og ferli fyrir matsaðilann til að meta fræðsluáðila.

Mat á skilvirkni þjálfunar

Fyrir utan handbækurnar hefur samhliða vottunarkerfinu verið þróaður veflægur gagnagrunnur þar sem tekinn er saman árangur þjálfunar og símenntunar starfsmanna í fyrirtækjum. Vefkerfið veitir vinnuveitendum gegnsæja

aðferð við að kynna og nýta upplýsingar um þjálfun og símenntun starfsmanna innan fyrirtækisins¹.

FRAMHALD

Það er ljóst að þörfin fyrir vottunarkerfi fyrir óformlega fræðsluaðila, byggt á stöðluðum gæðaviðmiðum, er til staðar. Þess sér ekki einungis merki í greiningum Evrópusambandsins heldur einnig hjá aðilum atvinnulífsins, fræðsluaðilunum sjálfum og þeim einstaklingum sem sækja símenntun. Fyrir fræðsluaðilana virkar vottunarkerfið sem gæðastimpill á umgjörð þeirrar fræðslu sem er í boði. Fyrir einstaklinginn virkar það sem aðferð til að tryggja sýnileika og gæði þeirrar fræðslu sem hann sækir.

Samkvæmt þarfagreiningunni voru gegnsæi og gæði lykilatriði fyrir vottun fræðsluaðila. Gegnsæi námsframboðs er mikilvægur hluti þess að geta metið gæði og notagildi fræðslunnar. Hér er vottunarkerfið mikilvæg aðferð til að skilgreina og meta færni einstaklingsins, til dæmis við að mat á óformlegu námi einstaklinga².

Fyrstu skrefin hafa verið tekin í innleiðingu vottunarferlis fyrir fræðsluaðila í símenntun og fullorðinsfræðslu á Íslandi. Ferlið fram til þess að viðurkennt evrópskt vottunarkerfi tekur gildi er hins vegar nýhafið en áframhaldandi uppbygging þess veltur á fjölmörgum þáttum, svo sem fjármögnun, markaðssetningu og viðskiptaáætlun. Mennt hefur nú þegar hafið undirbúningsvinnu við að þróa þessa þætti vottunarferlisins þannig að hægt verði að votta fræðsluaðila utan hins formlega skólakerfis hér á landi eftir samevrópskum gæðastöðlum.

Á heimasíðu Menntar (www.mennt.is) verður hægt að nálgast upplýsingar um gæðavottunina og gæðaviðmið, auk umsóknareyðublaða og sjálfsmatseyðublaða á íslensku. Nánari upplýsingar um ALL má nálgast á heimasíðu verkefnisins á slóðinni: www.all-accreditation.com eða með því að hafa samband við Arnbjörn Ólafsson verkefnisstjóra um netfangið: arnbjorn@mennt.is

UM HÖFUNDINN

Arnbjörn er verkefnastjóri Evrópuverkefna hjá Mennt, meðal annars fyrir ALL-verkefnið um þróun vottunarkerfis fyrir fræðsluaðila utan hins formlega skólakerfis. Hann er einnig tengiliður við CEDEFOP (Miðstöð Evrópusambandsins um þróun starfsmenntunar) og sér um miðlun upplýsinga um íslenska starfsmenntakerfið. Enn fremur er hann vefstjóri heimasíðu Menntar og sér um rafrænt fréttabréf Menntar. Arnbjörn er stúdent frá Fjölbrotaskóla Norðurlands vestra og stundaði nám í heimspeki við Háskóla Íslands. Hann er útskrifaður verkefnastjóri frá KaosPilot-skólanum í Danmörku. Arnbjörn hóf störf hjá Mennt haustið 2002 en starfaði áður sem upplýsingastjóri hjá ADC Telecommunications og sem verkefnastjóri hjá Ibsen Consulting í Danmörku. Hann hefur setið í stjórn Verkefnastjórnunarfélags Íslands frá 2003, meðal annars sem formaður félagsins árin 2004–2005.

ABSTRACT

During the last two years the organisation Mennt (Educate) – which is a forum for co-operation between the employment and educational sectors regarding the development of education – has coordinated a pilot project dealing with a quality accreditation system for providers of non-formal education. The project, which was supported by the Leonardo da Vinci Programme, was formally completed in October 2005 and was implemented jointly with the English School in Iceland, Voksenoplæringsforbundet in Norway, Open College Network of West and North Yorkshire in the UK, Lava Legato in Holland- and Studio e Progetto 2 in Sardinia.

[1] Verið er að þýða vefsíðuna á ensku en hægt verður að nálgast upplýsingar um gagnagrunninn á heimasíðu ALL-verkefnisins á slóðinni: www.all-accreditation.com.

[2] ALL Needs Analysis: www.all-accreditation.com/needs_analysis.htm.